

Examen VMBO-GL en TL

2014

tijdvak 1
woensdag 14 mei
13.30 - 15.30 uur

Nederlands CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 24 vragen, een samenvattingsopdracht en een schrijfoopdracht.

Voor dit examen zijn maximaal 50 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Hoeveel natuur kan een mens aan?

(1) Er is een probleem met grote dieren. In Epe en andere dorpen op de Veluwe wroeten wilde zwijnen tuinen om en in Zandvoort zijn het
5 damherten uit de Amsterdamse Waterleidingduinen die de rozenstruiken van de omwonenden opeten en ongelukken veroorzaken. En dat alles, doordat het goed gaat met
10 grote dieren in Nederland. “We hebben hun bedje gespreid”, zegt David Kleijn, ecoloog¹⁾ in Wageningen. “Herten, reeën, zwijnen, ganzen, kraanvogels, ze profiteren van de
15 door de landbouw toegenomen voedselrijkdom. En natuurgebieden zijn groot genoeg geworden voor soorten die veel ruimte nodig hebben.”

20 (2) Han Olff, hoogleraar aan de Universiteit van Groningen, zegt: “Het valt me op, dat we ons drukker maken om soorten die toenemen dan om soorten die afnemen. Met de

25 vlinder en vele andere soorten gaat het steeds slechter, maar dat lijkt ons niet zo bezig te houden.” Volgens hem heeft dat te maken met de
30 omvang van de dieren. “Hoe groter de soort, hoe groter het probleem. Hoe groter de beesten, hoe meer we vinden dat we moeten ingrijpen.”
35 Volgens Olff kun je de grens trekken bij de das en de vos. “Dat het goed gaat met de bosmuis en de veldmuis, vinden we geen enkel probleem. Zelfs met de boomarter en de
40 steenarter, waar het ook beter mee gaat, kunnen we goed leven, zolang ze niet bij ons op zolder gaan zitten. De das en de vos, dat gaat nog net, al begint hier de problematische
45 relatie al. Maar bij herten en wilde zwijnen gaan we echt problemen zien.”

(3) Aan het einde van de vorige eeuw was de situatie nog overzichtelijk. De paar edelherten en wilde zwijnen in

Nederland zaten veilig opgesloten op
50 de Veluwe. Het waren ook de jaren
dat de eerste grote grazers in natuur-
gebieden werden geïntroduceerd.
“Dat was toen spannend en eng,”
zegt Han Oloff, “maar tegenwoordig
55 komt elk wandelend gezin weleens
een koe of een paard tegen in de
natuur.”

(4) Het is geen toeval dat de omslag
begin jaren negentig kwam. Het
60 veelbesproken Natuurbeleidsplan,
dat in ieder geval tot voor kort
bepalend was voor het Nederlandse
natuurbeleid, trad toen in werking. Dit
plan betekende een radicale breuk
65 met het verleden. Niet langer was het
krampachtig behouden van de laatste
restjes natuur het uitgangspunt, maar
het idee dat de natuur het ook zelf
zou kunnen doen. Als gebieden maar
70 groot genoeg waren en met elkaar
verbonden werden, zou de achter-
uitgang van het aantal dier- en
plantensoorten vanzelf stoppen. Niet
iedereen was ervan op de hoogte dat
75 het al die tijd de bedoeling was, dat
in het dichtbevolkte – en agrarische –
Nederland echte natuur zou terug-
keren.

(5) Nu, ruim twintig jaar later, lijkt het
80 project tegen zijn grenzen aan te
lopen. Docent Sip van Wieren, die
aan de Universiteit van Wageningen
lesgeeft, zegt: “Het draait vooral om
de vraag of je vindt dat beesten de
85 ruimte moeten krijgen, ook in je eigen
domein, in je tuin of je akker, of dat je
van mening bent dat de twee
werelden van mens en wild dier vol-
ledig gescheiden moeten worden.
90 Vanuit dat laatste perspectief is de
Veluwe zo lek als een mandje.”

(6) Maar hoe nu verder? Hoeveel in
het wild levende dieren kan onze
maatschappij verdragen? Hoe
95 bestrijd je de overlast? Sip van

Wieren: “Het wordt tijd dat er eens
een paar scenario’s worden
besproken met alle relevante maat-
schappelijke organisaties.” Uitgangs-
100 punt is daarbij dat we wel iets
toleranter mogen zijn. Han Oloff: “Het
is bijvoorbeeld fout om wilde zwijnen
te blijven opsluiten op de Veluwe. Zij
passen in veel meer delen van het
105 land. Bovendien horen zij tot een
fantastische diersoort die belangrijke
effecten heeft op het ecosysteem²⁾.”
Johan Thissen van de Zoogdier-
vereniging pleit al jaren voor een
110 ruimer woongebied voor wilde
zwijnen. “Maar je moet wel realistisch
zijn: je moet de aantallen laag
houden. Dat betekent dus dat er een
rol is weggelegd voor jagers.”

(7) In de nieuwe Natuurwet die er
aankomt, is het wilde zwijn voor het
eerst aangemerkt als jachtwild. Dit
lijkt tegenstrijdig met de plannen voor
natuurbehoud, en de anti-jacht-
120 organisaties zullen dit als slecht
nieuws beschouwen. Volgens Johan
Thissen kan het echter juist de door-
braak betekenen naar een bredere
verspreiding van het zwijn door
125 Nederland: eindelijk verlost van de
opsluiting op de Veluwe. De vereni-
ging Het Edelhert bepleitte onlangs
iets dergelijks voor het edelhert. “De
Veluwe is niet de ideale biotoop voor
130 dat dier”, zegt Bas Worm, vicevoor-
zitter van de vereniging. “Van nature
komt het dier voor in onder meer
beek- en rivierdalen.” De vereniging
zou willen dat ons grootste inheemse
135 hoefdier weer zou kunnen leven in
delen van Oost- en Zuid-Nederland.
Worm wijst erop dat er in Nederland
inmiddels tegen de honderdduizend
reeën rondlopen, zonder dat mensen
140 daar problemen mee hebben. Dat de
populaties edelherten vervolgens
‘beheerd’ moeten worden is duidelijk,

volgens Worm, wiens vereniging ook jagers in haar ledenbestand heeft.
145 **(8)** Maar, wat is er over van de gedachte dat de natuur het zelf kan regelen? Berend Voslamber, ganzenonderzoeker in de Ooijpolder, houdt nog strikt vast aan die gedachte. Hij
150 zegde zijn lidmaatschap van Vogelbescherming Nederland op na het ganzenakkoord, waarin er sprake was van afschot van ganzen. Zijn standpunt is mede ingegeven door
155 zijn ervaringen in de Ooijpolder, waar de populaties ganzen wel stabiliseren zonder jacht. “De natuur doet hier haar werk”, zegt hij. Ook de ecologen wijzen erop dat er aan de groei van

160 iedere populatie een keer een eind komt. En door het verder gaan met het verbinden van natuurgebieden zou de natuur wellicht in grote delen van het land min of meer haar gang
165 kunnen gaan, zoals dat in de Oostvaardersplassen nu gebeurt.
(9) De uitersten in het debat houden elkaar in een houdgreep. Veel wijst er echter op dat de koers gaat
170 richting meer hoefdieren die ook buiten natuurgebieden kunnen leven, in combinatie met meer afschot. Daarbij treedt de jager op als vervanger van de ontbrekende roof-
175 dieren.

*Naar een artikel van Caspar Janssen,
de Volkskrant, 2 juli 2011*

noot 1 ecooloog: wetenschapper die zich gespecialiseerd heeft in de bescherming van natuur en milieu

noot 2 ecosysteem: het geheel van planten en dieren in een gebied en de manier waarop deze zich tot elkaar en de omgeving verhouden

Tekst 1

- 1p 1 Op welke manier wordt het onderwerp van de tekst in alinea 1 ingeleid?
- A door een belangrijke vraag te stellen en een deskundige aan het woord te laten
 - B door een korte geschiedenis en een samenvatting vooraf te geven
 - C door voorbeelden te geven en een deskundige voor te stellen
 - D door voorbeelden en een samenvatting vooraf te geven
- 1p 2 Welk kopje geeft het beste de inhoud weer van de alinea's 3, 4 en 5?
- A Groot wild op de Veluwe
 - B Natuurgebieden in Nederland
 - C Ontwikkelingen in natuurbeleid
 - D Veranderingen in wildstand
- 1p 3 Welk kopje geeft het beste de inhoud weer van de alinea's 6, 7 en 8?
- A Ideeën voor omgaan met overlast
 - B Natuurlijk evenwicht zonder jacht
 - C Ruimte voor edelherten
 - D Wilde zwijnen als jachtwild
- 2p 4 In alinea 5 vraagt Sip van Wieren zich af of beesten de ruimte moeten krijgen, of dat de twee werelden van mens en wild dier volledig gescheiden moeten worden.
- Geef de twee argumenten uit alinea 6 voor de stelling dat bepaalde dieren de ruimte moeten krijgen.
- 1p 5 Op welke manier sluit alinea 6 aan op alinea 5?
- A Alinea 6 geeft een voorbeeld bij wat in alinea 5 staat.
 - B Alinea 6 noemt een oorzaak van wat in alinea 5 staat.
 - C In alinea 6 wordt een tegenstelling met de inhoud van alinea 5 gegeven.
 - D In alinea 6 wordt een mogelijk vervolg van de situatie in alinea 5 genoemd.
- 1p 6 In alinea 6 worden verschillende vragen gesteld.
- Welke deskundige uit dezelfde alinea geeft antwoord op de vraag "Hoe bestrijd je de overlast?"
- 1p 7 "Johan Thissen van de Zoogdiervereniging pleit al jaren voor een ruimer woongebied voor wilde zwijnen." (regels 108-111)
- Welk ander woord voor woongebied wordt in alinea 7 gebruikt?

- 1p 8 Een schrijver van een artikel kan gebruik maken van
- 1 feiten.
 - 2 de eigen mening.
 - 3 de mening van anderen.
- Waarvan maakt de schrijver van dit artikel gebruik in de alinea's 4 en 5?
- A alleen 1
 - B alleen 1 en 2
 - C alleen 1 en 3
 - D 1, 2 en 3
- 1p 9 De schrijver wil in deze tekst een probleem benoemen.
Welk probleem is dat?
- A De Nederlandse natuur kan niet voortbestaan zonder actieve jagers.
 - B Het huidige natuurbeleid werkt in een dichtbevolkt Nederland niet goed.
 - C Natuurbeheerders kunnen het niet eens worden over het beleid voor wilde dieren.
 - D Nederland is te klein voor soorten die veel ruimte nodig hebben.
- 1p 10 “Veel wijst er echter op dat de koers gaat richting meer hoefdieren die ook buiten natuurgebieden kunnen leven, in combinatie met meer afschot.”
(regels 168-172)
→ Welke deskundige in de tekst is het niet eens met deze stelling?

Vriendschap zonder verplichtingen

(1) Sociale netwerken zoals Hyves, Facebook en Twitter zeggen dat je altijd in contact staat met je vrienden. Maar stellen die vriendschappen ook iets voor? Of gaat het vooral om zelfpromotie? Jos de Mul, filosoof, heeft zijn bedenkingen over de waarde van meer dan honderd vriendschappen die mensen gemiddeld hebben op netwerken als Hyves, Facebook en Twitter. “Het is vriendschap light, net als bij frisdrank. Vriendschap zonder verplichtingen. Je kunt er heel makkelijk in en uit. En op internet is dat helemaal makkelijk: met één klik.”

(2) Al deze netwerken hebben een nieuwe dimensie gegeven aan menselijke relaties. Brengen deze afstandsrelaties de mensen dichterbij elkaar of leiden ze juist tot meer eenzaamheid? Stellen die vriendschappen wel iets voor of zijn ze niet meer dan een handig hulpmiddel? Essentiële vraag is dan natuurlijk: wat is vriendschap? Door de tijd heen bestaat hierover een vrij eenduidig beeld: dingen delen. Dat kunnen activiteiten zijn, interesses en vaak intieme gedachten.

(3) Er zijn, ruwweg, drie soorten vriendschap. De eerste is gebaseerd op nut. Je sluit vriendschap omdat je via de ander bijvoorbeeld hogerop kunt komen in je werk of omdat de ander erg geliefd is en dat dan ook op jou afstraalt. Dat is geen langdurige vriendschap. Zodra het voordeel voorbij is, is ook de vriendschap voorbij.

(4) De tweede soort is gebaseerd op plezier, genot. Je bent vrienden

omdat het gewoon fijn is om samen dingen te doen, bijvoorbeeld samen naar de kroeg gaan. Als die reden wegvalt, eindigt de vriendschap. Deze vriendschappen duren wel langer dan voordeelvriendschappen.

(5) De derde vorm is gebaseerd op welwillendheid, en is dus de meest zuivere. Je waardeert het karakter van de ander en om die reden word je vrienden. Dit noemen we doorgaans ware vriendschap.

Vrienden door dik en dun.

(6) Er is onderzoek gedaan naar hoeveel vrienden Nederlanders hebben die op deze laatste vorm zijn gebaseerd. Dat zijn er tussen de drie en zes. In de Verenigde Staten is dat aantal de laatste jaren afgenomen van vier naar twee. Een reden daarvoor zou kunnen zijn dat mensen het erg druk hebben en daardoor geen tijd hebben voor vriendschappen. Dat zou de mensen individualistischer en minder sociaal maken.

(7) Volgens de sociologen Duyvendak en Hurenkamp is de individualisering in Nederland een fabeltje. Volgens deze wetenschappers is er eerder sprake van het veranderen van gemeenschappen. Vroeger waren die nog zeer hecht, sociaal en controlerend. Gemeenschappen zijn steeds vluchtiger geworden: je hebt makkelijker toegang en ze zijn vrijblijvender.

(8) Volgens De Mul zijn we niet minder sociaal geworden, maar zijn de sociale contacten vluchtiger van aard geworden. Dat zien we terug in de sociale netwerken. “Facebook is meer een bekendennetwerk dan een

85 vriendschapsnetwerk. Het aantal
echte vrienden is in Nederland echter
nauwelijks afgenomen.”

90 **(9)** De mens heeft altijd behoefte
gehad contact te onderhouden met
andere. Nieuwe media zoals Hyves
en Facebook voldoen aan deze
behoefte, doordat deze media mak-
kelijk toegankelijk zijn en doordat ze
een ideaal middel zijn om je te
95 presenteren. Antheunis, universitair
docent sociale aspecten van nieuwe
media, zegt daarover: “Op internet is
het heel makkelijk je op je beste
manier te onderscheiden. Je kunt je
100 daar goed profileren. Je hebt op
internet namelijk meer controle over
je eigen positie dan in de fysieke
wereld¹⁾, bijvoorbeeld door een iets
mooiere foto op je pagina te
105 plaatsen. Je kunt dus optimaliseren
wie je bent, zonder te liegen. Daaren-
tegen is in de echte wereld het non-
verbale, zoals blozen, weer belang-
rijker.”

110 **(10)** Ondanks de rijkelijk bestede tijd
op sociale netwerken, zijn er echter
maar weinig pure
onlinevriendschappen. De meeste
vriendschappen op de sociale net-
115 werken zijn vriendschappen tussen

mensen die elkaar al in de fysieke
wereld, offline, hebben ontmoet,
benadrukt zowel De Mul als
Antheunis. Internet is meer een
120 aanvulling dan een vervanging.
Ongeveer veertien procent ontstaat
online. Het grootste deel stopt of gaat
elkaar ook in de fysieke wereld zien.
(11) Sociale netwerken blijken tot nu
125 toe niet meer of minder dan een
toegankelijk communicatiemiddel te
zijn. Ondanks alle bedenkingen en
neveneffecten, hebben de sociale
netwerken, volgens zowel De Mul als
130 Antheunis, een positief effect op het
sociaal leven van degenen die er
gebruik van maken. Zij vinden het
immers prettig communiceren.
(12) Het is volgens De Mul nog te
135 vroeg om te zeggen dat er een ver-
andering plaatsvindt. Wie weet,
filosofeert Antheunis, hebben we
over veertig, vijftig jaar alleen nog
maar via sociale media contact met
140 anderen. “Maar momenteel is de
behoefte aan face-to-facecontact nog
te groot. Ondanks alle mogelijkheden
van de sociale media ontmoeten
mensen elkaar nog steeds het liefst
145 in het echt.”

*Naar een artikel van Dick Hofland,
de Gelderlander, 8 januari 2011*

noot 1 fysieke wereld: de echte wereld waarin je elkaar kunt aanraken

Tekst 2

11p 11 **Samenvattingsopdracht**

Vat de tekst samen in maximaal 200 woorden.

Besteed daarbij alleen aandacht aan de volgende punten:

- 1 de hoofdvraag;
- 2 de definitie van vriendschap;
- 3 welke drie vormen van vriendschap genoemd worden en wat die inhouden;
- 4 de verschuiving die er de laatste jaren heeft plaatsgevonden bij gemeenschappen en sociale contacten;
- 5 de positieve waarde van nieuwe media voor sociale contacten;
- 6 twee oorzaken voor die waarde;
- 7 de kanttekening bij de waarde van de sociale netwerken;
- 8 de rol van sociale netwerken bij vriendschap.

Maak er een samenhangend geheel van. Gebruik geen telegramstijl. Noem niet onnodig voorbeelden. Tel de woorden en zet het aantal onder de samenvatting. Zet de titel erboven.

Voor mij betekent EBS Echt Bewust Schoon

Ook Mirjam en Jimmy reizen met de nieuwe bus van EBS

“Ik ga vaak samen met Jimmy op pad. Met de bus. Want dat is beter voor het milieu. Maar dat geldt natuurlijk alleen als de bus niet nog meer slechte stoffen uitstoot dan m'n auto. De nieuwe bussen van EBS zijn duurzaam gebouwd met een superschone motor. En dat vind ik een fijn idee. Zo kan Jimmy in de toekomst ook nog van de natuur genieten.”

**Wat betekent EBS voor U?
Vraag een gratis dagkaart aan
op welkombijebbs.nl**

EBS **uw nieuwe bus
in Waterland**

*Naar een advertentie, Spits,
15 december 2011*

Tekst 3

- 1p 12 Hoe is in deze advertentie de verhouding tussen foto en tekst?
- A De foto licht de naam van de adverteerder toe.
 - B De foto spoort de lezer aan een dagkaart te kopen.
 - C De tekst van de advertentie is pas begrijpelijk door de foto.
 - D De tekst van de advertentie verwijst naar de foto.
- 1p 13 Wat zijn de belangrijkste doelen van deze advertentie?
- A amuseren en overtuigen
 - B amuseren en tot handelen aansporen
 - C informeren en overtuigen
 - D informeren en tot handelen aansporen
- 1p 14 De afkorting EBS staat eigenlijk voor Egged Bus Systems. Deze advertentie geeft ook een andere uitleg aan deze afkorting, namelijk Echt Bewust Schoon.
Hiermee wordt
- A aangegeven dat de bussen uniek voor dit busbedrijf zijn.
 - B benadrukt dat de nieuwe bussen beter voor het milieu zijn.
 - C duidelijk gemaakt dat de maatschappij nieuwe bussen gebruikt.
 - D een afkorting van nu geschikt gehouden voor toekomstig gebruik.

De bonus van het boerenbestaan

(1) Opeens had Dimitri Kneppers het “helemaal gehad met het nacht-
leven”. Twintig jaar lang had hij als DJ Dimitri in alle belangrijke clubs
5 gestaan, van Ibiza tot Detroit. Maar toen was het op. Het was tijd voor
“een haakse bocht” in zijn leven. Kneppers: “Ik dacht: die muziek van
mij is passé. Wat wil ik nou echt?” Hij
10 besloot te gaan werken op een biologische zorgboerderij. “Die band met
het buitenleven had ik altijd al”, zegt de 44-jarige dj. “Het veelal lichame-
lijke werk en het altijd buiten zijn vind
15 ik heerlijk.” En elke werkdag was voor hem anders. “Het ene moment
ben je de koeien aan het melken, daarna loop je weer tussen de
bloemkolen of andere gewassen.
20 Hoewel het werk soms zwaar kan zijn, is het een perfecte manier om
mijn hoofd leeg te maken. Het eerste jaar ben ik ook helemaal niet met
muziek bezig geweest.”

25 (2) Kneppers is niet de enige. Een snelgroeiend aantal mensen in
Europa en Amerika probeert het boerenbestaan uit. Voor sommigen is
het een manier om eens rond te
30 kijken in de wereld, anderen willen uiteindelijk hun eigen boerderij
beginnen. De beginnende boeren en boerinnen voelen zich geïnspireerd
door de vraag naar lokale producten,
35 zorgen over het milieu en de kans om in de buitenlucht te werken. Ze doen
ervaring op door vrijwilligerswerk, korte baantjes, stages en universi-
taire trainingen.

40 (3) De industriële landbouw is tientallen jaren de norm geweest.
“Jongeren geven om de aarde. Ze

hebben zich als gemeenschappelijk
doel gesteld om duurzame en
45 gezonde manieren te vinden om voedsel te produceren.” Dit zegt
Edith Daniel van Demeter Internatio-
naal in het Duitse Darmstadt, dat wereldwijd biodynamische¹⁾ boerde-
rijen van een keurmerk voorziet.
50 “Gezond voor onze planeet, voor de grond en voor de mensen.” Demeter
heeft de afgelopen tien jaar een sterk toenemende belangstelling voor het
boerenvak geconstateerd.

(4) Bijna de helft van de Nederlandse
boeren is 55 jaar of ouder; een op de vijf is zelfs ouder dan 65 jaar. Veel
van het nu gebruikte akkerland zal
60 dus in de komende tien tot vijftien jaar van eigenaar wisselen. Het
uitproberen van het boerenbestaan is dan ook niet alleen goed voor de
boeren, maar ook goed voor het
boerenbedrijf. In heel Europa is de
65 situatie vergelijkbaar met Nederland.

(5) World Wide Opportunities on Organic Farms (WWOOF) is het
grootste uitwisselingsprogramma ter
70 wereld voor vrijwilligerswerk op boerderijen in Engeland, aldus program-
macoördinator Scarlett Penn.
“WWOOF’ers zijn onderling erg
verschillend”, weet ze. “Sommigen
75 willen hun eigen stuk land en willen graag veel leren over het boeren-
leven, anderen willen gewoon lekker buiten werken en wat van de wereld
zien.”

80 (6) Jonge boeren maken vaak gebruik van WWOOF voordat ze
beginnen aan een formele stage of aan een studie over duurzame land-
bouw. “Ik heb een tijdje WWOOF

85 gedaan voordat ik naar school ging,
omdat het een prima manier is om
allerlei boerenbedrijven mee te
maken”, zegt Josephine Connelly. Zij
is nu bezig aan haar tweede jaar van
90 een vierjarige cursus biodynamische
landbouw aan de Warmonderhof in
Dronten. In dit centrum is het Groen-
horst College werkzaam. Dit college
biedt een vierjarige beroepsopleiding
95 aan. Er is ook een tweejarige
opleiding voor volwassenen van elke
leeftijd.

(7) Josephine studeert 's ochtends
theorie en werkt 's middags op een
100 van de vier boerderijen die ver-
bonden zijn aan de school. “We
hebben een boerderij met koeien,
een boerderij voor kleinschalige
tuinbouw, eentje voor grootschalige
105 landbouw en we hebben een boom-
gaard. Ik kan dus verschillende
dingen uitproberen”, zegt Connelly,
die besloten heeft zich toe te leggen
op kleinschalige tuinbouw.

110 **(8)** Gied Donkers onderwijst agra-
rische technieken op het Groenhorst
College. Volgens hem wordt een
steeds groter aantal studenten
aangesproken door veranderingen op
115 het gebied van lokale productie en
milieubewustzijn. “Onze studenten
hebben één ding gemeen”, aldus
Donkers. “Ze geven om de aarde. Ze
zijn erg idealistisch als het over hun
120 toekomst gaat. De studenten hebben
steeds meer het idee dat je landbouw

kunt inzetten als instrument van
verandering, als een manier om echt
iets bij te dragen.”

125 **(9)** Omdat nu op diverse scholen
cursussen duurzame landbouw
worden aangeboden, leren steeds
meer mensen het boerenbedrijf
kennen door stages op het platte-
130 land. In Amerika is die trend duidelijk
te zien. De belangrijkste bron voor
stages op boerderijen is de start-
pagina die wordt beheerd door
ATTRA, de landelijke informatie-
135 dienst voor duurzame landbouw. De
site vormt een database met circa
veertienhonderd boerderijen die een
leerplek aanbieden. Dit aantal is in
de laatste twee jaar verdubbeld,
140 aldus Katherine Adam, die de data-
base beheert. Adam schrijft de toe-
name niet alleen toe aan de
groeiende belangstelling voor duur-
zame landbouw, maar ook aan de
145 economische misère. “Als de econo-
mie hapert, gaan de boerderijen
meer op stagiaires leunen, vooral de
kleinere bedrijven”, merkt ze op.
(10) “Ik ben herboren op het platte-
150 land”, blikt Kneppers terug op zijn
beslissing om even gas terug te
nemen van een druk leven. “Je hebt
daar vrede met wat je doet.” Na drie
jaar in de buitenlucht is DJ Dimitri
155 weer begonnen met draaien. “Dankzij
de boerderij barst ik weer van de
energie.”

*Naar een artikel van Diane Daniel,
Ode, maart 2011*

noot 1 biodynamische landbouw: landbouw waarbij het milieu meer centraal staat dan bij de
industriële landbouw

Tekst 4

- 1p 15 Hoe wordt het onderwerp van de tekst in alinea 1 ingeleid?
De tekst wordt ingeleid door
A de mening van de schrijver voorop te stellen.
B een landbouwdeskundige te introduceren.
C een samenvatting van de rest van de tekst te geven.
D een voorbeeld bij het onderwerp van de tekst te noemen.
- 1p 16 Wat is het verband tussen alinea 2 en alinea 3?
A Alinea 2 en alinea 3 vormen samen een opsomming.
B Alinea 2 en alinea 3 vormen samen een waarschuwing.
C In alinea 3 wordt het gestelde in alinea 2 bevestigd.
D In alinea 3 wordt het gestelde in alinea 2 tegengesproken.
- 1p 17 Welk kopje geeft het beste de inhoud weer van de alinea's 5 en 6?
A Biodynamische landbouw
B Het delen van agrarische kennis
C Vierjarige beroepsopleiding
D Werk in kleinschalige tuinbouw
- 1p 18 Welk kopje geeft het beste de inhoud weer van de alinea's 8 en 9?
A Economische veranderingen
B Idealistische motieven
C Kleinschalige projecten
D Toenemende belangstelling
- 1p 19 “De beginnende boeren en boerinnen voelen zich geïnspireerd door de vraag naar lokale producten, zorgen over het milieu en de kans om in de buitenlucht te werken.” (regels 32-36)
→ Citeer een zin uit de alinea's 8 en 9 waarin ongeveer hetzelfde wordt beweerd.
- 1p 20 De deskundigen Edith Daniel (regel 47) en Gied Donkers (regel 110) doen allebei een uitspraak over jongeren.
→ Welke overeenkomst hebben die jongeren?

- 1p 21 De schrijver van een tekst kan op verschillende manieren gebruik maken van de mening van anderen.
Hoe gebruikt de schrijver in deze tekst de mening van anderen?
De schrijver
- A geeft de meningen weer zonder commentaar.
 - B probeert de meningen steeds tegen te spreken.
 - C toont aan dat de meningen niet juist zijn.
 - D vergelijkt de verschillende meningen met elkaar.
- 1p 22 Welke zin geeft het beste de hoofdgedachte weer van deze tekst?
- A Door een haperende economie maken kleinere boerenbedrijven steeds vaker gebruik van stagiaires.
 - B Jonge boeren in Europa en Amerika willen steeds vaker vrijwilligerswerk op boerderijen verrichten.
 - C Steeds meer jonge mensen willen het boerenbestaan uitproberen en uit idealistisch oogpunt duurzame landbouw bedrijven.
 - D Werken op een boerderij is een perfecte manier om je hoofd leeg te maken en je nieuwe energie te geven.
- 1p 23 Wat is het voornaamste doel van de schrijver met deze tekst?
- A activeren
 - B adviseren
 - C informeren
 - D overtuigen
- 2p 24 Geef twee oorzaken waarom volgens de tekst het aantal stagiaires op boerenbedrijven merkbaar toeneemt.
- 1p 25 “De studenten hebben steeds meer het idee dat je landbouw kunt inzetten als instrument van verandering, als een manier om echt iets bij te dragen.” (regels 120-124)
→ Citeer de zin uit de alinea’s 2 en 3 waarin deze verandering nader wordt beschreven.

Schrijfofdracht

Op jouw school wordt elk jaar aan het begin van het examenjaar een werkweek georganiseerd. Naast het leren van allerlei nieuwe dingen is natuurlijk ook de gezelligheid erg belangrijk. Met veel plezier denk je terug aan het verblijf op de biologische boerderij Oud Vordenhove op de Veluwe. Samen met jouw klasgenoten heb je in het afgelopen jaar op de boerderij ervaren dat het werken in de buitenlucht niet alleen lichamelijke inspanning vraagt, maar ook veel afwisseling biedt. Tijdens die week zag je van dichtbij hoe in de huidige tijd steeds vaker op een duurzame en gezonde manier voedsel wordt geproduceerd.

Enige tijd na de werkweek zie je in de aula van je school onderstaande poster.

Boer zoekt schrijftalent

Ben jij die examenleerling vmbo die ons over het boerenleven gaat vertellen?

Ben jij die leerling die ook een leuk verhaal kan schrijven?

Dan is deze schrijfwedstrijd iets voor jou!

Zet je ideeën over het **boerenleven in 2014** in een artikel en stuur dat naar www.boerzoektschrijftalent.nl.

De drie beste, leukste of origineelste inzendingen komen in De Weekbode, het huis-aan-huisblad van jouw regio. Dan ben je dus ook meteen een beetje beroemd!

Voor 30 juni 2014 moet jouw artikel in ieder geval binnen zijn op de site.

Wil je nog handige schrijftips? Die vind je daar ook.

Natuurlijk belonen wij jouw werk!

* Eerste prijs: een dagje quad rijden voor 2 personen

* Tweede prijs: 2 kaartjes voor Monstertrucks in Gelredome Arnhem

* Derde prijs: cadeaubon ter waarde van €30,-

Wie gaat jouw schrijfwerk beoordelen?

De jury bestaat uit:

Hans Adriaans (journalist De Weekbode)

Petra Visser (directeur bibliotheek)

Cees Janssen (directeur ROC De Gaard)

13p **26 Opdracht**

Schrijf een artikel voor De Weekbode. Gebruik hierbij bovenstaande informatie uit de schrijfoopdracht en de inhoud van de tekst *De bonus van het boerenbestaan*.

Besteed in jouw artikel aandacht aan de volgende onderwerpen:

- jouw ervaring op de boerderij Oud Vordenhove;
- twee werkzaamheden die je op de boerderij hebt verricht;
- jouw mening over het werken op een boerenbedrijf;
- twee argumenten voor deze mening, ontleend aan voorgaande tekst, aan de tekst *De bonus van het boerenbestaan* of aan de eigen ervaring;
- jouw mening over biologische boerderijen;
- twee redenen waarom mensen kiezen voor het werken op een biologische boerderij;
- jouw verwachting over de toekomst van het boerenbedrijf.

Maak er een samenhangend geheel van en zet er een passende titel boven.

Vermeld je naam, je school en de klas waarin jij zit.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.